

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Організація педагогічної практики та її роль у системі підготовки вчителів хімії

Методичний посібник

ОДЕСА
ОНУ
2013

УДК 378-057.87:54(075.8)

ББК 74.580.052.62я73

И 231

Рекомендовано до друку Вченою радою хімічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Протокол № 8 від 4 липня 2013 р.

Рецензенти:

Н. М. Малахова, к.х.н., доцент кафедри аналітичної хімії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

О. Г. Песарогло, доцент кафедри загальної хімії Одеського державного аграрного університету.

Автори:

П. О. Іванченко, к.х.н., доцент

А. В. Грекова, аспірант

Відповідальний редактор:

І. Й. Сейфулліна, д.х.н., професор

И 231

Іванченко П. О., Грекова А. В. «Організація педагогічної практики та її роль у системі підготовки вчителів хімії» (напрямок – 6.040101 хімія, ОКР «бакалавр») : метод. посіб. / П. О. Іванченко, А. В. Грекова. – Одеса : Одеський націон. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. – 48 с.

УДК 378-057.87:54(075.8)

ББК 74.580.052.62я73

© Іванченко П. О., Грекова А. В., 2013

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2013

Зміст

Вступ	5
I. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	6
II. ПЛАН І ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	7
2.1. <i>Школоведення</i>	7
2.2. <i>Учбова робота</i>	8
III. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ.....	9
IV. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ.....	11
4.1. <i>Обов'язки студентів-практикантів</i>	11
4.2. <i>Обов'язки старости групи студентів-практикантів</i>	12
V. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ.....	13
5.1. <i>Індивідуальний план педагогічної практики студента</i>	13
5.2. <i>Щоденник студента-практиканта</i>	14
5.3. <i>Адреса школи</i>	15
5.4. <i>Пам'ятка студенту практиканту щодо ведення щоденника</i>	16
VI. ОБЛІК І ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТА В ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	17
VII. ЗВІТ КЕРІВНИКА ГРУПИ ПЕДПРАКТИКИ.....	19
VIII. ПІДГОТОВКА І ПРОВЕДЕННЯ ЗАЛІКОВИХ УРОКІВ.....	20
8.1. <i>Підготовка практиканта до уроку</i>	20
8.2. <i>Проведення уроку</i>	21
8.2.1. Початок уроку.....	21
8.2.2. Повідомлення (передача) нового матеріалу	22
8.2.3. Повторення і закріплення матеріалу	23
8.2.4. Домашнє завдання.....	23
8.3. <i>Поведінка практиканта на уроці</i>	23
8.4. <i>Вивчення технології проведення та аналізу уроків</i>	24
8.5. <i>План уроку</i>	26
8.6. <i>Схема розгорнутого плану одного з типів уроків</i>	26
8.7. <i>Складання конспекту уроку</i>	27
8.8. <i>Зразкова схема аналізу уроку</i>	28
8.9. <i>Критерії контролю знань, умінь, і навиків студентів-практикантів при проведенні уроків</i>	30
IX. ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ПРАКТИКАНТА	32

9.1. <i>Масові заняття з хімії</i>	32
9.2. <i>Організація в школі днів, тижнів, декад хімії</i>	33
9.3. <i>Вечір-змагання з хімії</i>	33
9.4. <i>Програма хімічного вечора</i>	34
9.5. <i>Методика демонстрації цікавих дослідів</i>	34
X. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ В ПЕРІОД ПЕДПРАКТИКИ	35
10.1. <i>Методика виконання науково дослідної роботи студентів-практикантів</i>	36
10.2. <i>Зразкова тематика індивідуальних завдань, рекомендованих для виконання студентами-практикантами науково-дослідної роботи</i>	36
XI. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	40
11.1. <i>Психолого-педагогічна характеристика учня</i>	40
11.2. <i>Психолого-педагогічна характеристика класного колективу</i>	42
XII. КЕРІВНИЦТВО ПЕДАГОГІЧНОЮ ПРАКТИКОЮ	43
12.1. <i>Обов'язки керівників педагогічної практики</i>	43
12.1.1. <i>Обов'язки факультетського керівника практики</i>	43
12.1.2. <i>Обов'язки групового керівника практики</i>	43
12.1.3. <i>Обов'язки викладача кафедри педагогіки</i>	44
12.1.4. <i>Обов'язки викладача кафедри психології</i>	44
12.2. <i>Обов'язки організації учбового закладу (бази практики) і викладачів</i>	45
12.2.1. <i>Обов'язки керівника учбового закладу або його замісника по учбовій роботі</i>	45
12.2.2. <i>Обов'язки викладача учбового закладу</i>	45
12.2.3. <i>Обов'язки класного керівника</i>	45
12.2.4. <i>Обов'язки організатора позакласної роботи (зам. директора з учбово-виховної роботи)</i>	46
ЛІТЕРАТУРА	47

Вступ

Забезпечити удосконалення підготовки і кваліфікації педагогічних кадрів основне завдання, вирішення якого необхідне для досягнення соціального і науково-технічного прогресу суспільства.

Сучасній загальноосвітній і професійній школі потрібні висококваліфіковані кадри вчителів, які здатні здійснювати тісний зв'язок навчання і виховання з життям та виробництвом.

Сучасний вчитель хімії повинен бути озброєний глибокими знаннями предмету, основним положенням теорії навчання і виховання, вміннями застосувати ці знання на практиці, примножувати цінний педагогічний досвід.

Особлива відповідальність за підготовку викладачів з високою кваліфікацією сьогодні покладається на університети.

При підготовці студентів до педагогічної діяльності в школі важлива роль належить педагогічній практиці, яка є органічною складовою частиною учбово-виховного процесу університету.

I. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика студентів хімічного факультету є невід'ємною частиною учбового процесу, важливим ланцюгом підготовки вчителя середньої школи. Вона спрямована на затвердження цілісної підготовки вчителя хімії.

Основні завдання наскрізної педагогічної практики для студентів університету, яких готують до педагогічної роботи:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань, одержаних студентами в університеті, для всебічного використання їх у процесі педагогічної діяльності;
- формування у студентів системи професійних вмінь і навиків самостійної реалізації учбової і виховної роботи з учнями, освоєння методики навчання і виховання;
- підготовка студентів до проведення уроків різного типу, використання системи педагогічних методів, форм і засобів навчання для виховання загальної, виховної та розвиваючої функцій;
- виховання і розвиток у студентів поваги до педагогічної професії, прагнення до вивчення спеціальних і педагогічних дисциплін та вдосконалення знань з метою підготовки до творчого вирішення проблем в області навчання, виховання і розвитку здібностей учнів;
- розвиток у студентів інтересу до науково-дослідної роботи засвоєння методології проведення досліджень в області спеціальних і педагогічних наук, пошук активних методів навчання;
- знайомство з науковою організацією праці вчителя в хімічному кабінеті, комплексним використанням засобів навчання на уроці.

Педагогічна практика має наскрізний характер і виконується на основі поступового ускладнення завдань і змісту діяльності студентів від курсу до курсу. На практиці студенти використовують теоретичні знання, які засвоїли в курсах «Вступ до спеціальності і професії викладача», «Педагогіка», «Психологія», «Методика викладання хімії», «Організаційні форми навчання в сучасній середній школі», «Активні методи навчання та досягнення хімічних дисциплін».

Основними умовами ефективною наскрізної педагогічної практики є теоретична, практична і психологічна підготовка студентів, комплексний підхід до змісту та організації практики, зв'язок з органами та установами народної освіти.

II. ПЛАН І ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Учбово-виховна практика студентів IV курсу хімічного факультету проводиться в базових середніх школах м. Одеси протягом 4 тижнів VII-го семестру у відповідності з учбовим планом факультету.

Стажування студентів як вчителів хімії проводиться на V курсі протягом 8 тижнів у середніх школах м. Одеси та областей півдня України. Педагогічна практика включає школоведення, виховну і учбову роботу.

2.1. Школоведення

Кожний вчитель повинен добре знати свою школу, щоб на її досягненнях виховувати любов учнів до неї і вчити боротись за її честь. Це завдання повинні виконувати не тільки вчителі з педагогічним стажем, але й початкуючі молоді спеціалісти.

Випускники університету, які одержали призначення в школу, повинні швидко ознайомитися з нею і стати повноцінними членами педагогічного колективу. Для цього необхідно в період практики навчати студентів-практикантів, як знайомитись зі школою.

Загальне знайомство студентів зі школою здійснюється шляхом спостереження за життям школи, а також співбесіди з директором і завучем школи.

На школоведення відведено перший тиждень перебування в школі, при цьому студенти проводять знайомство з:

- школою, її структурою, завданнями і традиціями,
- обов'язками та організацією діяльності директора школи, організатора позакласної та позашкільної роботи, чергового вчителя,
- внутрішнім розпорядком і режимом школи,
- шкільними органами, їх структурою, змістом і організацією роботи педагогічної ради, методичних об'єднань, батьківського комітету та інше,
- шкільною документацією: планування учбово-виховної роботи, розклад уроків, правила внутрішнього розпорядку, особові справи учнів, форми шкільної звітності, класні журнали і т.д.
- учбово-матеріальною базою школи: кабінети, майстерні оснащеність (забезпечення) технічними засобами та учбовими посібниками,
- формами учбової і виховної роботи школи: класно-кабінетна система, факультативні, предметні гуртки, учнівські наукові товариства, діяльність шкільних музеїв, клубів та ін.

- формами зв'язку навчання з виробничою працею і загальнокорисною роботою учнів (виробничі зв'язки з підприємствами, громадськими організаціями, суспільно корисна діяльність учнів в школі і поза нею),
- станом зв'язку школи з сім'єю і педагогічною агітацією серед батьків.

2.3. Виховна робота

Мета виховної роботи – вивчення змісту роботи класних керівників і учителів у справі виховання учнів у процесі навчання на уроках і позакласних заняттях, а також засвоєння практикантами деяких навиків роботи з учнями в прикріпленому класі.

Практика з виховної роботи включає:

- знайомство з системою виховної роботи класного керівника з колективом учнів, з діяльністю суспільних товариств,
- оволодіння методикою планування виховної роботи з колективом учнів,
- оволодіння навичками та вміннями підготовки і проведення основних виховних заходів (бесіди на морально-етичні теми, конференції, диспути, вечори, культпоходи до театру, індивідуальна робота з учнями і т.д.).
- оволодіння основними методами вивчення окремих учнів і класних колективів (учбових груп), збирання необхідної педагогічної інформації, складання психолого-педагогічних характеристик;
- систематична робота помічника класного керівника з подальшим виконанням обов'язків класного керівника;

При вивченні роботи класних керівників необхідно звернути увагу на наступне:

- робота класного керівника щодо забезпечення планомірності і узгодженості учбово-виховного процесу, яка проводиться вчителями даного класу;
- організація колективу класу на боротьбу за високу успішність і свідому дисципліну;
- участь у роботі організацій;
- керівництво позакласною і суспільно корисною роботою учнів;
- вивчення учнів і проведення роботи з урахуванням їх вікових та індивідуальних здібностей;
- зміст і методика проведення класних годин;
- робота класного керівника з батьками;
- планування та облік роботи класного керівника з батьками;
- планування та облік роботи класного керівника (план, щоденник і звіт класного керівника).

2.2. Учбова робота

Зміст учбової роботи включає наступне:

- вивчення методичного досвіду і системи учбової роботи викладача хімії;

- підготовка до уроку (визначення теми і змісту уроку, складання тематичного і поурочного планів, а також конспектів уроків, підготовка наочного приладдя, технічних засобів навчання і т.д.);
- проведення уроку (оволодіння методикою викладання учбового матеріалу, організація самостійної роботи учнів, контроль за засвоєння знань, знання особливостей кожного учня, виховання учнів в процесі навчання);
- позакласна учбова робота (заняття з відстаючими, перевірка зошитів, гурткові заняття, організація олімпіад, виготовлення наочного приладдя і дослідного обладнання, проведення бесід, екскурсій та інше);
- проведення студентами уроків різних типів, а також інших форм учбових занять з застосуванням ефективних методів навчання.

III. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика студентів в школі починається з установчої конференції студентів – практикантів з обов’язковою присутністю групових керівників практики даного факультету, викладачів педагогіки і психології.

На конференції до відома практикантів доводять завдання практики, її зміст, форми і методи, обговорюють питання про підготовку до уроків і позакласних виховних заходів, спостереження і аналіз уроків, дають рекомендації з обліку документації і складання звітності, визначають їх обов’язки в школі та в університеті протягом всього періоду практики. На цій конференції практикантів розподіляють по школах. У кожену школу направляють групу, що включає 6-7 студентів.

Основним керівником групи, який відповідає за всю її роботу, є груповий керівник – методист. Після закінчення конференції груповий методист проводить зі студентами бесіду про зміст і режим шкільної практики, ретельно знайомить їх з документацією, призначає (з погодження декана) старосту групи – найближчого помічника групового керівника.

Для уточнення вимог, що ставляться в процесі педагогічної практики до школи, і зустрічних вимог школи до проведення та й практики і їх керівництва, груповий керівник завчасно проводить бесіду з директором школи, завучем і вчителями.

Перший тиждень практики відведений для загального знайомства студентів з учбовим закладом.

У перший день практики директор (завуч) школи знайомить студентів з учбовим закладом (завданнями, структурою, історією, статусом, правилами внутрішнього розпорядку, з учбово-виробничою базою та іншими сторонами життя закладу згідно з програмою практики в школі).

У цей же день практикантів прикріплюють за класами, протягом першого тижня практики студенти знайомляться зі складом і особистими справами учнів, планом, змістом і формами учбово-виховної роботи і т.п.

Протягом 5-6 днів студенти виконують основний об'єм практики, пов'язаний зі школоведенням.

Знайомство зі школою і класом впродовж першого тижня здійснюється практикантом шляхом індивідуальних бесід з керівництвом школи, учителями, батьками учнів, активом школи і класу, а також шляхом вивчення шкільної документації, відвідування уроків і позакласних занять учнів, батьківських зборів, відвідування учнів удома і т.д.

Протягом першої неділі практики студенти колективно відвідують уроки кращих учителів школи та різні позакласні заходи у досвідчених класних керівників і учителів. Під час цих відвідувань і наступного обговорювання студенти вчаться спостерігати та аналізувати педагогічний процес в цілому і його окремі частини, звертати увагу на головне, суттєве і ньому.

На початку другого тижня практики проводять коротку виробничу нараду, на якій підбиваються підсумки першого тижня і визначають ступінь готовності кожного студента до учбово-виховної роботи з учнями.

Разом з груповим керівником студенти складають індивідуальні плани роботи на весь період практики, в яких визначається об'єм і зміст учбових, позакласних і факультативних занять зі спеціальності, заходи щодо комплексного керівництва і психолого-педагогічного вивчення учнів.

Впродовж наступних тижнів студенти працюють у відповідності із загальним затвердженим індивідуальним планом педагогічної практики.

В період практики студенти проводять 1-2 пробних уроки і не менше 14 залікових з диференційованою оцінкою.

Всі студенти групи зобов'язані відвідувати залікові уроки, виховні заходи і брати активну участь в їх обговоренні.

Для проведення виховної роботи з учнями студенти прикріплюються за класами, вони виконують обов'язки помічника класного керівника. Окрім того, практиканти допомагають вчителю хімії в проведенні позакласної, учбової і виховної роботи: учбові екскурсії на виробництво, колективний перегляд кінофільмів з наступним обговоренням; тематичні вечори та ранкові заходи; читацькі конференції; зустрічі з вченими і передовиками виробництва; проведення бесід з питань науки, культури, техніки; керівництво кружками; виготовлення наочного приладдя.

Практиканти допомагають учителю хімії в підготовці дидактичного матеріалу для уроків, займається з відстаючими учнями, перевіряють зошити і т.д.

Протягом періоду практики студенти проводять науково-дослідну роботу в області методики і педагогіки, під керівництвом викладачів кафедр психології і педагогіки, складають психолого-педагогічні характеристики окремих учнів або груп учнів.

За тиждень до закінчення практики слід обговорити питання про те, як потрібно кожному студенту скласти звіт про практику, які повинні бути до нього додатки, як підготуватись до конференції в школі і на факультеті.

IV. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Студенти-практиканти мають такі права: звертатись до керівників практики від університету, адміністрації і викладачів учбових закладів; вносити пропозиції по удосконаленню учбово-виховного процесу, організації практики; брати участь в роботі товариств учбового закладу, в конференціях і нарадах; користуватись бібліотекою, кабінетами і учбово-методичними посібниками.

4.1. Обов'язки практикантів

В період педпрактики студент зобов'язаний працювати в школі не менше 6 годин на день (не враховуючи часу на самостійну підготовку до уроків та інших заходів). Тільки з дозволу групового керівника можуть бути зроблені винятки для роботи в методкабінетах, лабораторіях, бібліотеках університету для підготовки уроків і позакласних занять.

Запізнення практиканта, не з'явлення на урок або позакласне заняття без повноважних причин повинні бути розцінені, як серйозне порушення учбової і виробничої дисципліни. На випадок хвороби студент повинен надати відповідний медичний документ.

Студент зобов'язаний бути підпорядкованим правилам внутрішнього розпорядку школи, виконувати вказівки директора школи, учителя, класного керівника і керівників практики.

В разі невиконання вимог студенти можуть бути відсторонені від проходження практики і робота їх визнається незадовільною. Повторне проходження педагогічної практики можливе після рішення Вченої ради факультету без відриву від учбових занять в університеті.

Студент-практикант зобов'язаний ретельно вивчити «Правила для учнів» і вимагати від учнів свого класу точного їх виконання.

Студент повинен виконувати всі обов'язки, покладені на вчителя, в тому числі і чергового вчителя за дорученням дирекції, бути присутнім на педагогічних і виробничих нарадах, на засіданнях методичної секції з хімії.

Студент зобов'язаний виховувати в учнів старанність, актуальність і ввічливість у спілкуванні з іншими, практикант повинен бути взірцем працьовитос-

ті, організованості, дисциплінованості. В присутності учнів практиканти називають один одного на ім'я та по батькові.

З допомогою групового керівника і вчителів студент повинен ознайомитись з правилами і традиціями школи щодо виховання дітей і в своїй роботі дотримуватись їх, в тому числі.

- звертатись до учнів на «ти» чи на «ви» в залежності від того, яке звернення прийнято в тому чи іншому класі школи,
- застосувати прийняті в школі заходи заохочування і стягнення до учнів за узгодженням з класним керівником чи вчителем хімії.

Кожний практикант зобов'язаний виконувати всі види робіт згідно з програмою практики, якщо програма виконана не в повному обсязі або в не зазначений термін складено звіт, практика не зараховується.

Студент повинен ретельно готуватись до кожного уроку і позакласного заняття. Студент не допускається до уроку і одержує не задовільну оцінку, якщо він недостатньо добре підготувався до нього, несвоєчасно і неохайно написав конспект уроку, не підготував чи не перевіряв обладнання і не засвоїв матеріал.

Конспекти залікових уроків і виховних заходів студентів повинні бути затверджені відповідно вчителями, класними керівниками, груповими керівниками, викладачами кафедр педагогіки і психології за два дні до проведення уроку або виховного заходу. З незатвердженими конспектами студент до уроку не допускається.

4.2. Обов'язки старости групи студентів-практикантів

- сприяти виконанню завдань педпрактики;
- підтримувати постійний зв'язок з груповим керівником-методистом, керівником школи, деканатом і переказувати розпорядження керівників педпрактики;
- показувати приклад дисциплінованості і відповідального виконання усіх завдань з учбової та виховної роботи, слідкувати за станом учбової дисципліни студентів в своїй групі;
- вести облік відвідування студентами школи і кожного дня доводити деканат до відома;
- збирати звіти студентів про практику і передавати їх в останній день практики груповому керівнику-методисту;
- готувати разом з групою матеріали практики для факультетської виставки і брати участь в її організації.

V. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

5.1. Індивідуальний план педагогічної практики студента

Для успішного проведення практики необхідно правильно розподіляти весь обсяг її змісту практики в певній послідовності протягом всього терміну.

При наявності плану раціонально і рівномірно розподіляється робота практики, здійснюється самоконтроль від початку до її кінця.

Після ознайомлення з школою, класом, планом роботи вчителя хімії і виховної роботи класного керівника кожний практикант складає індивідуальний план з основних видів роботи.

В ньому, як правило, слід вказувати тиждень, коли буде виконана робота, а дати і години зазначити тільки ті, які не будуть змінюватись.

Неприпустимо, щоб практиканти в першій половині практики займались тільки учбовою роботою, а позакласною - в другій.

В результаті такого планування створюється перенавантаження учнів, знижується якість всієї роботи практиканта.

Специфіка виховної роботи вимагає, щоб вона починалась з перших днів перебування студента на практиці, а затверджувалась після закінчення учбової роботи (перші залікові роботи рекомендовано проводити в прикріпленому класі). Такий підхід плідотно впливає і на результати практики в учбовій роботі, тому що успіх уроку визначається, в цілому, знаннями класу, учнів, яких практикант одержує з самого початку перебування в школі.

Таким чином, підготовку і проведення залікових уроків необхідно вести паралельно з виховною позакласною і позашкільною роботою – це і повинно бути відображено в плані.

Основний індивідуальний план протягом перших трьох-чотирьох днів практики узгоджується з вчителем хімії, класним керівником, методистом і членами кафедр педагогіки і психології і до кінця першого тижня затверджується груповим керівником-методистом.

На основі індивідуального плану кожний студент складає конкретизований план роботи на тиждень вперед, тому що неможливо точно розрахувати і спланувати всі заходи на весь термін практики в загальному режимі організації роботи школи.

Груповий керівник-методист щотижня перевіряє виконання кожним студентом його індивідуального плану і затверджує план на наступний тиждень. Індивідуальний план на тиждень є контрольно-обліковою відомістю.

Після виконання студентами кожної роботи її керівник зобов'язаний в тижневому індивідуальному плані внести свої зауваження щодо якості проведеної роботи в графі «зауваження і підпис керівника».

Зразкова схема індивідуального плану

Титульний аркуш

Одеський національний університет імені І .І. Мечникова

«Затверджую»

Методист _____

« ___ » _____ 2009 р

Індивідуальний план роботи студента V курсу хімічного факультету

_____ прізвище, ім'я, по батькові

Місце педпрактики (№ школи, її адреса) _____

Вчитель хімії _____

_____ прізвище, ім'я, по батькові

Класний керівник _____

_____ прізвище, ім'я, по батькові

Груповий керівник-методист _____

_____ прізвище, ім'я, по батькові

Дата, дні, тижні	Зміст роботи	Зауваження і підпис керівника
« » понеділок
« ___ » Вівторок
« ___ » і т.д.

5.2. Щоденник студента-практиканта

Окрім індивідуального плану роботи студент під час педагогічної практики зобов'язаний вести щоденник, в якому зазначає спостереження в області учбово-виховної роботи, аналізу уроків і позакласних занять, аналіз і висновки своєї роботи.

Відношення до щоденника повинно бути прискіпливим, тому що він є одним із засобів підготовки до майбутньої педагогічної діяльності. Щоденник допомагає студенту вести облік своєї роботи і є основою для складання звіту про педпрактику. Керівники практики при знайомстві з щоденником студента можуть дати характеристику роботи практиканта протягом всього періоду практики. Матеріал щоденника показує становлення практиканта до школи, розкриває загальну підготовку студента до педпрактики.

Для щоденника потрібно завести особливий зошит.

Щоденник

Студента(ки) _____ курсу хімічного факультету

Прізвище _____

Ім'я _____

По батькові _____

На другій сторінці фіксуються відомості:

Педагогічна практика проводиться в середній школі № _____
міста _____

в _____ класах, вчителі _____

Класний керівник _____

Керівник-методист _____

Викладач кафедри педагогіки _____

Викладач кафедри психології _____

Адреса школи _____

5.3. Адреса школи

Всі записи в школі рекомендується розподілити на три розділи:

1. На перших сторінках необхідно занотувати довідкові відомості:

- прізвище, ім'я, по батькові директора школи, завуча,
- список учнів з короткими даними про кожного,
- розклад уроків і позакласної роботи,
- дані про місце і термін консультації групового керівника, представників

кафедр педагогіки і психології та інше.

Для швидкого запам'ятовування прізвищ учнів свого класу в щоденнику слід скласти схему розташування парт (столів) з підписом прізвищ та імен учнів в порядку їх постійного розміщення на уроках.

Дані про учнів класу можна записати приблизно в такій формі:

№ п/п	Прізвище, ім'я	Громадська робота	Оцінки за минулі чверть або рік					Примітка
...

В графі «примітка» проти прізвищ учнів коротко записати їх характеристику.

II. У другому розділі щоденника практикант записує все, що необхідно для виконання завдань практики:

- загальне знайомство зі школою, класом, окремими учнями,
- учбову роботу – аналіз уроків вчителя, залікових уроків студентів, підготовку, проведення, аналіз уроків, проведених студентами та самим практикантом;
- вивчення і виконання позакласної роботи з хімії;
- вивчення роботи класного керівника і виконання його обов'язків;
- матеріали науково-дослідної роботи в школі.

III. У третьому розділі щоденника студент записує зауваження щодо організації та проведення педагогічної практики, пропозиції для її поліпшення.

Для записів з кожного питання необхідно виділити декілька сторінок, щоб практиканту було ліпше аналізувати і узагальнювати матеріали для виступів, складання характеристики і звіту.

В кінці щоденника потрібно залишити 2-3 сторінки для зауважень керівників педпрактики.

5.4. Пам'ятка студенту практиканту щодо ведення щоденника

- Протягом всієї практики кожний студент щодня веде щоденник педпрактики, в якому відмічає, обсяг виконаної роботи. При цьому недостатньо обмежуватись реєстрацією фактів, а треба вміти розкривати їх суть, установити причинно-наслідкові зв'язки, відзначати результати аналізу і висновки.

- Необхідно записувати результати в процесі спостереження або в кінці його, розподілити записи по відповідних розділах щоденника. Вони повинні бути небагатослівними, змістовними, грамотними.

- В щоденнику необхідно вести докладні записи відкритих уроків і позакласної роботи, яка проведена вчителями, практикантами, їх аналіз. Особливо ретельно потрібно відмічати те, що стосується самостійної роботи

- Підготовка, проведення, аналіз, само аналіз уроків і позакласної роботи.

Важливо акцентувати увагу на труднощах, що зустрічалися в процесі роботи, вказати в якій мірі і як вдалося їх подолати.

- Час від часу потрібно прочитувати свої записи. Якщо вони недостатньо змістовні, потрібно своєчасно їх доповнювати.

- Практикант повинен завжди мати щоденник при собі під час роботи в школі з метою контролю і перевірки його керівниками педпрактики. Відсутність щоденника у студента – порушення дисципліни.

VI. ОБЛІК І ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТА В ПЕРІОД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення педагогічної практики студенти подають письмово груповому керівнику:

- Звіт про виконану роботу
- Щоденник педпрактики
- Індивідуальний план
- Конспект одного-двох уроків
- Конспект одного позакласного заняття (заходу)
- Аналіз одного уроку і одного позакласного заняття
- Звіт про виконання завдання з науково-дослідної роботи
- Психолого-педагогічну характеристику на одного учня
- Характеристику на студента практиканта за підписами вчителя хімії, класного керівника, засвідчену адміністрацією школи.

Звіт та інші документи практикант оформлює впродовж останнього тижня практики, при цьому використовує записи в своєму щоденнику.

У звіті студент не повинен переліковувати виконану роботу тому, що до нього додає індивідуальний план з позначкою про виконання та інші документи.

У звіті студент подає аналіз всієї учбово-виховної роботи в тому класі, де він проводив практику, і дає свої пропозиції відносно подальшого поліпшення роботи в школі та класі, а також – в університеті.

Таким чином, звіт – це письмовий аналіз і узагальнення всієї проведеної роботи на педпрактиці з зазначенням своїх досягнень, недоліків і побажань для подальшого покращення підготовки студентів до педагогічної діяльності.

В розгорнутій формі студент – практикант повинен відповісти на наступні питання:

1. Як практикант готувався до педагогічної практики?
2. Які труднощі були в проведенні уроків, виховних заходів і шляхи їх подолання?
3. Як здійснювалися в процесі викладання хімії: виховне навчання, зв'язок навчання з життям і практикою (виробництвом)?
4. Недоліки підготовки студента-практиканта, виявлені в процесі практики, і шляхи їх подолання. Підсумки педагогічної практики обговорюються на заключних нарадах в школі, засіданнях кафедр і факультетській конференції.

В останній день практики проводяться групові наради в школі разом з вчителями, класними керівниками та адміністрацією школи, де обговорюються результати учбово-виховної роботи, виконаної практикантами. Організацію цієї наради доцільно провести таким чином:

- виступи завуча та учителів-предметників про роботу кожного практиканта,
- виступи класних керівників про позакласну виховну роботу практикантів,
- виступи практикантів відносно умов практики, труднощів, допомоги, яку вони одержали і планів подальшої підготовки до самостійної роботи,
- виступ групового керівника.

Учителі і класні керівники в своїх виступах детально аналізують результати педагогічної практики, підкреслюють її значення для майбутньої учительської роботи, звертають увагу на недоліки та шляхи їх усунення.

На цій нараді дають доручення для підготовки до факультетської конференції:

- старості групи – підготувати всебічну доповідь про учбово-виховну роботу своєї групи,
- окремі практиканти – розповісти про найбільш цікавий експеримент в своїй роботі,
- оформити матеріали до виставки з педпрактики та інше.

Всі виступи на кафедрі протоколюються.

Наступний етап – звіт про результати педагогічної практики на засіданнях кафедр факультету.

Такі звіти дають можливість кафедрі довідатись про досягнення і недоліки в підготовці студентів до практики, в її проведенні, щоб уникнути помилок під час наступної практики студентів. На цих засіданнях затверджуються оцінки кожного студента за підсумками проведеної роботи.

Не пізніше двох тижнів після закінчення практики на хімічному факультеті проводиться підсумкова конференція з педпрактики. До неї приурочують виставку. На конференції присутні декан, викладачі факультету, кафедр педагогіки і психології, а також студенти IV і V курсів.

Мета конференції – обмін досвідом з різни розділів і питань організації педагогічної практики.

На факультетській конференції обговорюються приблизно такі питання:

- загальні підсумки – повідомлення факультетського керівника, групових методистів, старост груп і окремих студентів про хід і результати педпрактики,
- кращі доповіді і повідомлення практикантів учбово-виховної роботи школи.

До факультетської конференції рекомендується випустити спеціальні бюлетені, стінгазети окремих груп, що віддзеркалюють хід практики та її підсумки, вони можуть включати фотографії для ілюстрації роботи практикантів.

Підготовку до виставки всього матеріалу по тій чи іншій школі проводять груповий керівник і староста протягом всієї практики.

Для виставки оформлюють: індивідуальні плани, щоденники, конспекти уроків і позакласної роботи, протоколи, роботи з науково-дослідної тематики, наочні засоби, звіти та інші роботи студентів з рецензією викладача або групового керівника про позитиви та недоліки.

На виставці також розміщують списки і фотографії студентів, які відмінно провели педпрактику, кращих методистів і наукових працівників факультету.

До всіх експонатів виставки необхідно докласти анотації групових методистів про особливості змісту того чи іншого матеріалу.

VII. ЗВІТ КЕРІВНИКА ГРУПИ ПРЕДПРАКТИКИ

Після закінчення практики груповий керівник складає звіт і подає його керівнику педпрактики на факультеті.

У звітах групових керівників повинні бути відображені такі основні моменти:

- короткі повідомлення про стан школи, в якій проходила практика (характеристика школи, педколективу, учбово-матеріальної бази, постановка учбово-виховної роботи).

- розгорнута характеристика якості уроків практикантів, використання студентами теоретичних знань зі спеціальних педагогічних дисциплін, активність студентів при аналізі уроків практикантів, рівень загальної педагогічної та методичної підготовки студентів,

- позакласна виховна і громадська робота студентів (керівництво цією роботою вчителями, класними керівниками),

- документація студентів з практики (характеристика щоденників, звітів та інших документів),

- відношення студентів до педпрактики (позитивні приклади, недоліки),

- підсумки педпрактики (підсумкова відомість оцінка педпрактики і коротка характеристика кожного студента): аналіз матеріалів, підготовлених студентами до підсумкової конференції,

- висновки і пропозиції щодо організації та керівництва практикою.

Підсумкова оцінка педагогічної практики повинна відображати:

- якість залікових уроків і виховних заходів,
- вміння аналізувати уроки студентів практикантів,
- вміння складати психолого-педагогічну характеристику учня, якість звітної документації,
- дисциплінованість,

- якість виконаної науково-дослідної роботи,
- педагогічна спрямованість і тактовність.

Форма підсумкової відомості.

№ п/п	Прізвища, ім'я, по батькові	Уроки	Позакласна робота з хімії	Робота по класному керівництву	Педагогічна характеристика	Рецензія уроку	НДР	Загальна оцінка
...

VIII. ПІДГОТОВКА І ПРОВЕДЕННЯ ЗАЛІКОВИХ УРОКІВ

Кожний урок необхідно проводити на високому науковому і методичному рівні. Тому особливу увагу слід приділяти підготовці уроку. Урок студента повинен бути звичайним продовженням занять, які проводить вчитель. Отже практикант зобов'язаний бути присутнім на всіх уроках вчителя, що передують його заліковим урокам.

8.1. Підготовка практиканта до уроку

Підготовка практиканта складається з двох основних етапів:

- 1- підготовка до учбової теми;
- 2- підготовка до чергового уроку.

Підготовка до учбової теми включає:

- вивчення змісту шкільної програми, шкільного підручника та інших засобів по темі уроку і по тій темі, частиною якої є даний урок, та осмислення її освітньо-виховних завдань;
- знайомство з дидактико-методичним оформленням теми згідно тематичного плану вчителя і методичних посібників (поділ на уроки, виділення вузлових питань, застосування обладнання і наочного приладдя, методи і засоби вивчення окремих питань, типи вправ і практичних робіт, організація закріплення і повторення, облік успішності по темі та інше).

Підготовка до чергового уроку включає наступні моменти:

- визначення місця і знання даного уроку в системі уроків теми, визначення навчальної, виховної та розвиваючої функції уроку;
- виділити і встановити зв'язок між складовими частинами уроку: перевірка знань, подача нового матеріалу, закріплення знань, домашнє завдання,
- вміння правильно покласти в основу теми уроку матеріали з життя, практики і досягнень науки,
- визначення структури уроку,

- підготовка засобів наочності до уроку, відпрацювання методів використання наочного приладдя;
- вибір методів і прийомів для кожної частини уроку, використання активних методів навчання;
- формулювання питань для повторення і перевірки домашнього завдання;
- складання плану (основні питання подачі нового матеріалу з використанням демонстраційних дослідів та інших засобів наочності);
- підготовка питань, задач, вправ для закріплення нового матеріалу;
- підготовка домашнього завдання;
- оформлення результатів підготовки у вигляді плану-конспекту.

При підготовці уроків студент повинен визначити мету уроку, його виховне значення, які знання будуть сприяти формуванню науково-діалектичного світогляду, розвитку логічного мислення, засвоєнню навиків самостійної роботи. Після ретельного опрацювання змісту уроку і складання його плану доцільно приступити до складання конспекту, який узгоджується з методистом і вчителем. При цьому необхідно заздалегідь взяти до уваги можливі труднощі (у викладанні, у дослідях, задачах, вправах), підготувати резервні задачі для найбільш підготовлених учнів, цікаві факти для оповіді з метою привернути увагу учнів. Практикант повинен підготувати обладнання і ретельно перевірити всі досліді. Конспект необхідно добре вивчити.

8.2. Проведення уроку

Проведення уроку – основне питання організації навчання. На уроці вчитель не тільки подає знання, але й виховує учнів у дусі свідомого становлення до навчання, праці, дисципліни. Цього можна досягти за допомогою різних способів, методів і прийомів.

8.2.1. Початок уроку

Дуже важливо правильно організувати початок уроку, бо від цього залежить успіх у досягненні поставленої вчителем дидактичної мети уроку.

Перші одна-дві хвилини мають виключно важливе значення для організації уроку. При вході в клас учитель на декілька секунд зупиняється біля дверей, мовчки чекає, коли всі учні спокійно стануть біля своїх парт і привітають його. Лише після цього вчитель може підійти до столу, привітати учнів і дозволити всім сісти. Починати урок слід після встановлення в класі повної тиші і порядку.

Після перевірки наявності учнів учитель може розпочати повторення матеріалу, а також поточну перевірку і оцінювання знань, умінь і навиків учнів. Перевірку не можна починати з питання; «Хто мені скаже, що було задано додому?», тому що це повинні знати всі. При індивідуальній перевірці вчитель слідкує не

тільки за змістом відповіді і поведінкою викликаного учня, але й за тим, щоб всі учні уважно слухали його і готові були уточнити, виправити чи доповнити відповідь учня.

Робота з класом, а не з окремими учнями – основне педагогічне завдання, яке практикант повинен виконувати з перших уроків. Урок повинен бути навчальним, необхідно залучати всіх учнів до колективної роботи, розвивати їх самостійність, мислення.

На цьому етапі уроку вчитель менше всього говорить сам, дає можливість кожному учню доповнити відповідь того, хто відповідав.

При опитуванні потрібно стояти лицем до всього класу, а не дивитись тільки на відповідаючого, тому що в цьому випадку частина учнів може не брати участі в загальній роботі, а займатись побічними справами.

Перевірка знань повинна мати навчальний характер. При опитуванні - виклику учня передуює постановка питання перед усім класом. Відповідь учня потрібно уважно вислуховувати, якщо необхідно – ставити додаткові питання. Треба передбачити випадки, коли в учнів виникають труднощі у відповіді на поставлене питання, тому завчасно потрібно підготувати навідні питання. Але в той же час слід пам'ятати, що в разі навідних питань майже не буває зв'язної відповіді. Вони обмежують самостійність, тому застосовувати їх потрібно зрідка. Практикант повинен виявляти витримку, не перебивати відповідь учня питаннями, доповненнями, тому що це не дає йому можливості послідовно викласти свою думку. В результаті відповідь учня стає в'ялою, знання його не виявляються, а в класі не налагоджується колективна робота.

Кожному практиканту необхідно здобути навички правильної оцінки відповіді учнів. Не слід забувати про мотивацію оцінки при виставленні її в журнал.

8.2.2. Повідомлення (передача) нового матеріалу

Після опитування необхідно підвести підсумки і перейти до нового матеріалу. Це дозволяє встановити зв'язок з раніше вивченим матеріалом (здійснення принципу систематичності і послідовності), викликає увагу та інтерес до теми уроку. Вчитель повідомляє тему уроку і пояснює навчально-виховну мету його. Щоб викликати активне сприймання нового матеріалу, мобілізувати увагу учнів і активізувати їх мислення, вчитель повідомляє короткі цікаві відомості, підкреслює важливість вивчення питання. Тема уроку записується на дошці, а план повідомляється учням усно.

Викладання нового матеріалу вчитель може починати з постановки проблемних питань, дослідів (створення проблемної ситуації), які вимагають обдумуван-

ня, мобілізації всіх знань учнів для відповіді на них. При викладанні матеріалу необхідно слідкувати за увагою і роботою класу в цілому і кожного учня окремо.

8.2.3. Повторення і закріплення матеріалу

Мета закріплення – досягнути повного засвоєння вивченого і перевірити, як учні зрозуміли і запам'ятали новий учбовий матеріал.

Закріплення полегшує підготовку домашнього завдання. Проводити його можна в процесі пояснювання нового матеріалу і в кінці уроку. При підготовці до уроку вчитель розчленовує новий матеріал на декілька частин і після пояснення кожної частини робить висновки, закріплює матеріал, а після пояснення всієї теми узагальнює вивчене, ставить декілька вузлових питань, які охоплюють найбільш важливі і складні його частини, підбирає відповідні вправи, задачі для закріплення знань і вмінь. При закріпленні знань можна використовувати наочні посібники. При виборі методів і прийомів закріплення перевагу слід віддавати не тільки тим, що допомагають добре засвоїти знання, але й тим, що мають виховне значення, сприяють розвитку самостійного мислення, активізують учнів, виховують увагу, старанність, дисципліну.

При вивченні класу практикант виявляє тих учнів, які на уроці уважно слухають, систематично ставлять питання під час паралельного закріплення, займаються учбовою роботою.

8.2.4. Домашнє завдання

Домашні завдання відіграють важливу роль в учбовому процесі. У результаті їх виконання знання учнів стають більш повні і глибокі. Правильна організація домашніх завдань учнів сприяє засвоєнню матеріалу уроку. Для того, щоб домашнє завдання виконувалось самостійно, охоче і свідомо, воно повинно бути змістовним, різноманітним і посильним. Як правило, домашнє завдання вчитель дає перед закріпленням матеріалу.

Неприпустимо давати завдання після дзвоника, коли увага учнів розсіюється.

Вчитель повинен пояснити учням процес виконання домашнього завдання: як заучувати, як розв'язувати задачі, що вивчити дослівно, що прочитати для вільного викладання, які практичні роботи виконати і т.п. Необхідно слідкувати, щоб домашнє завдання було записано учнями в щоденник. У домашнє завдання включається повторення раніше вивченого матеріалу.

8.3. Поведінка практиканта на уроці

При будь-якій формі перевірки знань, викладанні нового матеріалу місце вчителя – біля демонстраційного столика або класної дошки. Неприпустимо ходити по класу, стояти біля стіни напроти класної дошки, коли вчитель не має

можливості бачити обличчя учнів, а учні – свого вчителя. Мова вчителя, його поведінка повинні бути спокійними, але не повільними.

Практикант повинен працювати над своєю вимовою і дикцією. Мова не повинна бути надмірно швидкою, голосною і тихою.

8.4. Вивчення технології проведення та аналізу уроків

Окрім засвоєння умінь і навиків проводити уроки з хімії студент повинен протягом практики, вивчати технологію проведення уроків учителем і студентами-практикантами та аналізувати їх. При аналізі уроку студента-практиканта необхідно занотовувати (відмічати) позитивні і негативні сторони його. Аналіз має велике значення для практиканта, який проводив даний урок, і для його товаришів, які були присутні на ньому. Виявлені і розкритиковані недоліки надалі повинні бути ліквідовані.

Таким чином, завдяки аналізу уроків студенти вчаться на власних помилках і помилках своїх товаришів; в той же час аналіз уроків дає можливість учителю і методисту поділитися своїм досвідом, передати свою педагогічну майстерність.

Аналіз уроку повинен бути активним і конкретним, змістовним та критичним зауваження студенти-практиканти записують у робочі зошити.

Фіксація уроків проводиться таким чином: справа (праворуч) аркуша залишаються широкі (приблизно 1/3 сторінки) поля. На основній площині записується хід уроку, а на полях – зауваження з його ходу, про поведінку вчителя та учнів, про робочу обстановку і т.д., тобто проводиться завчасний аналіз уроку.

Після уроку доцільно навести порядок в записах, доповнити необхідним матеріалом і потім провести докладний аналіз.

Аналіз уроку повинен складатися з таких частин:

- фактичного матеріалу (записаного на уроці)
- аналізу цього матеріалу
- висновків і пропозицій, спрямованих на поліпшення роботи вчителя.

Перед кожним уроком студента-практиканта з групи виділяється рецензент, який передчасно знайомиться з планом і конспектом, вивчає хід уроку і під час обговорення дає детальний аналіз його. Кожний студент повинен за період практики виступити як рецензент в обговоренні 2-3 уроків.

Урок студента краще аналізувати в день його проведення, щоб враження від нього були свіжими. Обговорення уроку студента відбувається під керівництвом методиста. Практиканти по черзі ведуть протокол аналізу уроку, який підписується методистом університету і секретарем-практикантом.

Окрім протоколу студенти пишуть по черзі рецензію на проведені уроки, що сприяє кращому висловлюванню думки практиканта, готує його до самостійного рецензування уроків інших студентів.

Груповий методист бере до уваги і участь практиканта в аналізі уроків його товаришів (якість його виступу), і рецензій, і ведення протоколу, коли виставляє йому оцінку. При обговоренні уроку першим виступає практикант, який проводив його. Він подає самоаналіз уроку: повідомляє тему уроку, його мету і завдання, використану ним при підготовці учбову і методичну літературу, вказує на труднощі, з якими він зустрівся, розповідає про допомогу, яку одержав від учителя і методиста, характеризує позитивні і негативні сторони свого уроку, відзначає помилки наукового і методичного характеру і те, як він збирається їх ліквідувати в наступних уроках.

Далі методист дає слово студентам, які були присутні на уроці. Вони обговорюють урок і його самоаналіз.

Потім слово надається рецензенту, він проводить детальний аналіз уроку по етапах, вказує на позитивні і негативні риси кожного з них.

Після рецензента виступають вчитель або директор чи завуч, вони проводять повний аналіз уроку і зосереджують увагу на його проведенні з точки зору шкільної практики передових учителів.

Практикант відповідає на виступи товаришів, які аналізували його урок, зазначає, з чим він згодний чи незгодний, дає при цьому мотивацію.

Заключне слово належить методисту університету, який урахує всі зауваження, дає глибокий, все сторонній аналіз проведення уроку, відзначає якість виступів студентів, які аналізували урок, вирішує дискусійні питання, виправляє недоліки, уточнює і т.д. Після цього він оцінює урок за 4-х бальною системою.

В практиці зустрічаються два типи аналізу уроку: за окремими проблемами, головними особливостями і за його структурними елементами.

При аналізі уроку з окремими проблемами виділяються характерні особливості його проведення. Розчленовування уроку проводиться відповідно до головного компоненту учбового процесу: зміст учбово-виховної роботи, особливостей використання різних методів, доцільності побудови уроку, рівня знань і навиків студентів.

Аналіз уроку за окремими проблемами або головними особливостям проводиться без схеми, висновки формулюються з точки зору вузлових питань уроку.

Аналіз уроку за його структурними елементами характеризується послідовністю. Урок розчленовується на окремі частини і на основі всебічного аналізу кожної частини формулюються загальні висновки про урок в цілому. Оцінка якості уроку не залежить від типу аналізу. Кожний урок оцінюється з точки зору його

го змісту, педагогічної доцільності підбору методів і прийомів роботи, якості знань і навиків учнів.

8.5. План уроку

Незалежно від вибраної форми запису в плані необхідно зазначити:

- чітко сформулювати (за програмою) тему уроку;
- мета уроку: загальноосвітня, розвиваюча, виховна;
- питання, які будуть запропоновані учням;
- тексти або номери задач, завдань, вправ, які будуть запропоновані учням в ході перевірки чи закріплення знань і умінь;
- короткий зміст нового матеріалу (у новій формі плану);
- дати, константи, терміни, означення, формули, рівняння хімічних реакцій, прізвище вчених – все те, що практикант може не запам'ятати;
- перелік хімічних дослідів і зазначення їх місця на уроці;
- зміст домашнього завдання;
- методичні вказівки для перевірки знань, викладання нового матеріалу, проведення експерименту, використання технічних засобів навчання, організації самостійної роботи і т.д.
- перелік засобів навчання;
- список літератури по темі уроку.

8.6. Схема розгорнутого плану одного з типів уроків

I. План уроку, проведеного студентом _____ курсу _____ факультету прізвище в класі школи _____ на тему _____

II. Мета уроку (загальноосвітня, розвиваюча, виховна) і характер матеріалу.

III. Хід уроку:

- вступна частина (перевірка присутності учнів у класі, запис у журнал відсутніх, перевірка домашнього завдання, перевірка готовності класу до роботи і т.д.)
- перевірка знань учнів: формування питань, прийомів і методів опитування
- подача нового матеріалу: налагоджування зв'язку нового матеріалу з попереднім, окремі підрозділи матеріалу, прийоми і методи подачі нового матеріалу
- завдання додому: вказати літературу, характер роботи, матеріал для повторення, задачі, графічні і практичні роботи і т.д.
- закріплення нового матеріалу на уроці: питання для закріплення, методи і прийоми роботи
- обладнання уроку

Згідно з розгорнутим планом студенти складають конспект уроку.

8.7. Складання конспекту уроку

Записи і конспект уроку студент обов'язково повинен подати в письмовій формі. Тільки учитель, який накопичить достатньо досвіду, може обмежитись докладним планом уроку.

В конспекті необхідно вказати дату проведення уроку, тему, мету і послідовно згідно з планом викласти весь хід уроку в вигляді детального сценарію: спочатку вступна частина, потім основна, закріплення, домашнє завдання. Весь урок потрібно викласти повним текстом, тому що для практиканта важливим є не тільки те, що викладається для практиканта, але й як про нього свідчити. В конспекті студент зазначає час, відведений на кожну частину уроку. Особливу увагу необхідно приділити питанням, які будуть поставлені учням. До них практикант формулює передбачені відповіді, а потім уже конкретизує питання: тоді вони будуть більш точні. В конспект вносять малюнки і схеми приладів, вказівки про місце використання засобів навчання, коментарі до них і короткий зміст, назву кожного засобу.

Письмові завдання вносять в конспект повністю в тому вигляді, в якому вони повинні бути виконані учнями: в цьому разі значно легше перевіряти зошити. Далі детальний конспект можна замінити на план, а значну частину його внести на постійні картотеки. В останніх - записують перелік обладнання до уроку, дидактичний матеріал у вигляді варіантів завдань для перевірки, облік знань учнів, технологію досліду, дані з першоджерел і т.д. Конспект уроку або його план при наявності картотек потрібно мати на уроці при собі.

Після проведення уроку в конспекті виділяють кольоровим чорнилом те, що не вийшло, на що не вистачило часу на уроці. Це необхідно для подальшого самоаналізу, а також, щоб не забути доповнити пропущене на наступному уроці. Після складання конспекту готують до уроку заплановане обладнання, перевіряють експеримент, переглядають кінофільми чи інші екранні приладдя. Для виконання експерименту необхідно мати в наявності другий комплект обладнання на випадок, якщо з першого разу дослід не вдасться.

Відсутність на уроці будь-якої дрібниці може призвести до дезорганізації. Після такої підготовки можна йти в клас і проводити урок.

Правильно складений конспект ще не є гарантією успіху. Успіх уроку може бути забезпечений при умові, що студент в повній мірі володіє технікою і методикою його проведення.

Однак необхідно вміти не тільки планувати й проводити урок, але і аналізувати його: глибокий аналіз свого уроку чи уроків товаришів допоможе знайти причину невдачі або успіху.

8.8. Зразкова схема аналізу уроку

1. Підготовка студента до уроку:

- Чи використав спеціальну і методичну літературу?
- Чи добре усвідомив мету, учбові та виховні завдання уроку?
- Тип уроку і його структура?
- Чи проявив ініціативу та самостійність при підготовці уроку, виготовив засоби наочності?

2. Проведення початку уроку:

- Як організував практикант клас на роботу?
- Чи не було марної втрати часу?

3. Організація опитування і перевірки виконання домашнього завдання:

- методи перевірки домашнього завдання,
- оцінки виконаних робіт,
- постановка питань перед учнями, правильність їх формулювання,
- як виправлялись помилки у відповідях учнів?
- культура мови учнів,
- активність учнів і прийоми їх активізації,
- вміння вчителя вести бесіду, слухати учнів. Правильно аналізувати відповідь, об'єктивно оцінювати відповіді і мотивувати їх,
 - привернення і підтримка уваги класу під час відповіді учнів, уточнення відповіді учнів вчителем і класом.

4. Перехід до викладання нового матеріалу:

- чи підвів підсумки опитування учнів?
- перехід до викладення нового матеріалу,
- як названа тема уроку, чи поставлена мета і завдання уроку?

5. Подача нового матеріалу:

- чи правильно визначено обсяг учбового матеріалу і яка глибина викладення теми уроку?
 - чи виконувались вимоги: науковість, систематичність, доступність змісту, послідовність викладення матеріалу,
 - правильність висловів і узагальнень,
 - відповідність методів навчання активізації пізнавальної діяльності учнів,
 - чи здійснюється проблемне викладання?
 - застосування наочного приладдя, дослідів,
 - ясність, чіткість і точність формулювань, жвавість, образність і виразність викладання,
 - логічна послідовність і спроможність розвитку мислення учнів,
 - виконання на уроці лабораторних і практичних занять,

- достатність ясної постановки мети роботи, проведення вчителями інструктажу, виконання учнями дослідів за інструкцією,
- самостійність виконання учнями роботи і вміння формулювати висновки,
- фіксація учнями результатів дослідів у зошиті,
- роль учителя під час самостійного виконання лабораторних робіт і практичних занять,
- впевненість учнів при виконанні дослідів, доведення їх до кінця.

6. Закріплення нових знань:

- закріплення учителем,
- розв'язування задач,
- якість засвоєння основних положень викладеного матеріалу.

7. Організація завдання додому:

- зміст і характер домашнього завдання (завдання для засвоєння фактичного матеріалу, розвиток навиків самостійної роботи, придбання навиків і вмінь для застосування знань при розв'язуванні практичних задач і т.п.)
- стадія уроку, на якій було задано домашнє завдання,
- інструктаж виконання домашнього завдання

8. Контакт вчителя з учнями класу:

- голос, манери, тон, стриманість, чуйність, упевненість учителя в своїх силах, його вплив на учнів,
- володіння класом, організація його роботи.
- заходи з метою створення робочих умов і залучення всіх учнів у процесі навчання.

9. Дисципліна учнів на уроці:

- зацікавленість учнів в осмисленні та засвоєнні матеріалу,
- факти і причини порушення дисципліни.

10. Загальні висновки про урок:

- виконання плану уроку,
- досягнення мети уроку,
- правильність і доступність розкриття теми і мети уроку,
- якість знань, умінь і навиків студентів,
- загальна оцінка уроку,
- загальні висновки і пропозиції.

Мета аналізу: розкриття причин невдач і досягнень, пропозиції щодо їх усунення їх чи закріплення, надання рекомендації й практиканту в подальшій роботі.

Такі ж моменти необхідно відзначати і при виконанні лабораторних та практичних робіт:

- готовність приміщення до виконання лабораторних дослідів,
- забезпечення робочих місць необхідним приладдям,
- формування мети роботи,
- методичні підходи до виконання роботи,
- організація самостійної роботи учнів для виконання досліду,
- інструктаж, дотримання техніки безпеки, розподіл обов'язків,
- хід роботи, сформованість практичних умінь,
- наявність і характер питань учнів,
- методика обговорення результатів лабораторної роботи, порядок на робочих місцях,
- фіксування результатів у зошитах.

Аналогічно проводиться аналіз розв'язання розрахункових, якісних або експериментальних задач (включаючи методики рішення, розробки плану його, дотримання розмірності фізичних величин).

Якщо експеримент проведено невдало, неприпустимо перетворювати обговорення та аналіз уроку в судовище над практикантом: це може назавжди відштовхнути його від обраного фаху.

Перші залікові уроки пов'язані з великою емоційною напругою, подоланням психічних бар'єрів і комплексів.

Обговорення та аналіз необхідно проводити в атмосфері доброзичливості, щирого бажання допомогти, підтримати. Навіть у найбільш невдалому уроці обов'язково потрібно знайти щось позитивне, відмітити його і відзначити.

8.9. Критерії контролю знань, умінь і навиків студентів-практикантів при проведенні уроків

При аналізі залікових уроків необхідно врахувати:

- підготовку студента до уроку,
- зміст і проведення уроку,
- результати уроку,
- професійно-педагогічну підготовку студентів.

Оцінка «відмінно»

Оцінка «відмінно» ставиться за урок, який відповідає наступним вимогам:

- своєчасно підготовлено і перевірено необхідне обладнання уроку,
- вчасно складено і затверджено конспект уроку,
- правильно відібрано учбовий матеріал,

- педагогічно обґрунтована послідовність розміщення матеріалу, яка полегшує його розуміння і глибоке засвоєння,
- правильно вибрані та уміло використані методи викладання нового матеріалу і перевірки знань учнів, що сприяли високій активності учнів, розвитку їх мислення,
- високий рівень досягнення освітніх і виховних завдань уроку,
- тема уроку розкрита науково, доступно, літературною мовою,
- були відсутні помилки і недоліки, весь клас працював активно, поєднання фронтальних та індивідуальних форм роботи,
- правильна організація самостійної роботи учнів,
- правильний вибір і вміле використання методів керівництва учнівським хімічним експериментом і технічними умовами демонстрації дослідів,
- проаналізовані спостереження під час дослідів, сформульовані і обґрунтовані висновки,
- дозування часу відповідає навчальним завданням уроку,
- матеріал уроку засвоєно, в основному, всіма учнями класу,
- практикант добре вивчив клас, правильно реагував на поведінку учнів, провів розгорнутий, критичний самоаналіз уроку.

Оцінка «добре»

Оцінка „добре” виставляється за урок, який відповідає всім вимогам, які були перелічені для оцінки „відмінно ”, при наявності окремих недоліків у деталях, недостатньо чітко практикант роз’яснив домашнє завдання:

- мотивація оцінок була поверхневою, записи на дошці були розкидані,
- мали місце окремі неточності у відповідях, у мові учнів та інші незначні помилки, які залишалися не виправленими,
- допущені незначні помилки в техніці виконання демонстраційного хімічного експерименту,
- практикант оволодів класом, подав правильний, хоча і недостатньо розгорнутий аналіз уроку.

Оцінка «задовільно»

Конспект уроку та обладнання до нього були підготовлені своєчасно, але вся підготовка до уроку була проведена при значній допомозі вчителя і методиста. Освітні та виховні завдання, в основному не виконані. Тема уроку розкрита науково, доступно, послідовно. Багато учнів було залучено до активної роботи, засвоїли основні положення уроку. Однак, у ході уроку були допущені незначні помилки в змісті його, в оцінюванні знань учнів, у їх мові. Крім того допущені помилки в техніці мето-

дики хімічного експерименту, досліди виконані невпевнено, допущені прорахунки в розподілі часу на окремі етапи уроку.

Практикант не завжди правильно і своєчасно реагував на порушення учнями порядку в класі. Урок проаналізував правильно, але недостатньо повно і розгорнуто.

Оцінка «незадовільно»

Оцінка «незадовільно» виставляється практиканту за слабе проведення залікового уроку:

- не виконані освітні та виховні завдання,
- допущені значні помилки в змісті уроку (при викладенні нового матеріалу, при розв'язанні задач і вправ, при виконанні дослідів та інш.),
- не помічались помилки у відповідях учнів, план уроку виконано неповністю, невисока виховна направленість його.

ІХ. ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ПРАКТИКАНТА

Позакласна робота з хімії має освітнє і виховне значення. Вона є органічною частиною загального процесу виховання дітей у школі, своєрідною в змісті, методах, організаційних нормах. Тому уміння правильно проводити позакласну роботу вимагає кваліфікаційної підготовки майбутнього вчителя.

Форми позакласних занять різноманітні: групові (хімічні кружки), індивідуальні, масові (вечори, конференції, зльоти та олімпіади, конкурси і зустрічі з видатними людьми, екскурсії та походи, лекції та бесіди).

Методика проведення позакласної роботи з хімії висвітлена в багатьох методичних посібниках для вчителів, де розглянуто окремі питання організації позакласної роботи, які викликають труднощі у студентів-практикантів.

При підготовці та проведенні будь-якого позакласного заняття з хімії студент повинен знати основні вимоги до його змісту, обсягу та методів.

Головну увагу слід зосередити на змісті виховного закладу, його науковості, зв'язку з життям, практикою, доступності.

За обсягом позакласні заняття, як правило, не повинні перевищувати 45 хвилин. Бесіди, заняття з цікавої хімії та інше мають тривалість 15-20 хвилин. Клані вечори, читацькі конференції, диспути в старших класах можуть бути тривалістю до 1,5 години.

Шкільні вечори в старших класах з художньою самодіяльністю, танці, ігри та інше – до 3 годин.

Будь-яке заняття треба проводити при активній участі школярів.

9.1. Масові заняття з хімії

Основна мета масових заходів – розвиток інтересу учнів до вивчення хімії. Для цього необхідно постійно спонукати їх до читання додаткової літератури, та організовувати наступні заходи:

- читацькі конференції (підготувати рекомендований список „Що читати з хімії”; випустити бюлетень з анотаціями та фотографіями обкладинок книжок; скласти методичну вікторину – 10-15 питань; підготувати виставку книжок і короткі повідомлення учнів про прочитані книги).
- Тематичний огляд книг і журналів може стати спеціальною темою позакласного заняття.
- Тематичні вечори, клуби веселих і винахідливих (КВВ), бесіди;
- Тематичні бюлетені з хімії.

Їх зміст: новини науки та техніки, анотації 2-3 книг чи журнальних статей, список книг з даної теми, газетні та журнальні вирізки, цікаві питання, малюнки, вікторини за певною книгою (з приміткою: ”Відповіді на питання знайдете, якщо прочитаєте книжку „....”), спеціальні розділи: „Чи знаєш ти..”, „Чи відомо Вам, що...”.

Програма масового заходу може включати музичний номер, демонстрацію кінофільмів, діапозитивів, репродукцій картин, виступи знатних людей, спеціалістів-хіміків.

9.2. Організація в школі днів, тижнів, декад з хімії

Дні, тижні, декади з хімії проводять у школі з метою пропаганди знань серед учнів, як правило, один раз на рік. Штаб або рада щодо проведення дня (тижня, декади) з хімії розробляє програму, в якій чітко визначає роль кожного класу: кому доручити те чи інше завдання, які лекції або бесіди будуть підготовлені та проведені, про що буде йти мова на вечорах, які відбудуться екскурсії, які виставки будуть організовані.

9.3. Вечір-змагання з хімії

КВВ – гра традиційна, тому при її проведенні слід зберегти традиції цієї гри: привітання команд, розминку, конкурси команд, конкурси уболівальників, домашні завдання, заключний конкурс команд і т.д.

Після кожного конкурсу влаштовують виступ художньої самодіяльності. У змаганні будуть участь два паралельні класи. До зустрічі готуються всі учні, але основна роль, як в процесі підготовки, так і на вечорі, належить командам, до складу яких входить 10-12 учнів від кожного класу. Учні інших класів можуть бути запрошені на вечір як гості. Практиканти разом з представниками класних команд, розробляють програму вечора, яку доводять до відома команд.

Намічають склад журі, визначають ведучих вечора, а також тему для домашнього завдання командам, продумують художнє оформлення зали, готують сценарій вечора. Учасники гри обов’язково повинні знати про тематичну направленість конкурсів.

Їм необхідно старанно підготуватися до КВВ.

9.4. Програма хімічного вечора

1. Відкриття вечора доручають двом ведучим – по одному з кожної команди (ведучі повинні самостійно підготувати вступне слово, воно має бути коротким і цікавим).

2. Вихід команд. Команди вітають одна одну. Зміст привітань повинен бути пов'язаний з хімією і готувати його необхідно в жартівливій або іронічній формах. Якщо змагаються команди випускних класів, доцільно, щоб їх привітали учні VIII класу, які почали вивчати хімію.

3. Перевірка домашнього завдання (розминка). Мета її - дати учасникам можливість пристосуватися до обстановки. Ведучі ставлять кожній команді по три питання розгорнутого характеру і по три – типу „Що це таке?” Як у розминці, так і в інших конкурсах, слід заохочувати не тільки правильні, але й дотепні відповіді. Конкурси оцінюють за трьохбальною системою: правильна відповідь – 2 очки, неправильна але достатня – 1 очко, правильна і достатня – 3 очки.

4. Демонстрація цікавих хімічних дослідів (по одному від кожної команди).

Змагання капітанів. Ведучі читають виписки з науково-фантастичних творів. Капітани повинні назвати книжку та автора.

5. Змагання кращих експериментаторів – представники команд (по 2 учні).

6. Демонстрація цікавих дослідів (по одному від кожної команди). Суть явища пояснюють уболівальники.

7. Змагання уболівальників. До демонстраційного столу виходять по одному уболівальнику від кожного класу. Їм пропонують виконати однакові практичні роботи (наприклад, скласти прилад для одержання вуглекислого газу, підготувати розчин із заданою концентрацією, розпізнати речовини і т.д.) Хто швидше!

8. Чия газета є кращою? Демонструють хімічні газети, випущені командами (домашнє завдання). Газети передають журі для оцінювання.

9. Хімічні загадки. Їх виголошують уболівальники (по дві загадки від кожного класу). Відповідають капітани команд.

10. Виконання пісні з „хімічним” змістом. Організатори повинні підготувати і провести цікаві досліди в кінці вечора, коли журі підводить остаточні підсумки змагання.

9.5. Методика демонстрації цікавих дослідів

Особливості методики демонстрації дослідів на хімічних вечорах:

1. Пояснювання назви дослідів повинно бути цікавим.

2. Коли демонстратор дає пояснення про виконану установку, йому слід замовчувати її окремі деталі. Протягом демонстрації дослідів операції необхідно виконувати мовчки. Наявність невеличких „секретів” надає досліді певної цікавості, примушує учнів активно працювати, розмірковувати. Після демонстрації дослідів учням пропонують пояснити його. Якщо пояснення виявляються поверховими чи неправильними, демонстратор зобов'язаний дати вичерпне пояснення дослідів.

Необхідно пов'язувати явище в демонстраційних дослідах з життям, практикою. Слід пам'ятати, що значення демонстраційних дослідів полягає також у формуванні наукового світогляду в учнів.

Х. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ У ШКОЛІ В ПЕРІОД ПЕДПРАКТИКИ

Науково-технічний прогрес ставить до школи якнайвищі вимоги і задовольнити їх можуть вчителі, які оволоділи методами наукового та науково-методичного дослідження. Уміння ставити і розв'язувати задачу науково є конче необхідною потребою для сучасного вчителя хімії.

Протягом навчання в університеті студенти працюють і виконують дослідження згідно з планом наукових інтересів кафедр. Ці дослідження озброюють їх знаннями, розвивають допитливість розуму, прищеплюють навички спостережливості.

Педагогічну практику слід також використовувати для залучення студентів до виконання наукових досліджень в області методики викладання хімії та педагогіки. В плані поглибленого вивчення роботи колективу школи доцільно з перших днів практики дати студентам завдання для самостійного вивчення окремих питань навчання і виховання учнів під керівництвом групового методиста факультету, викладачів кафедри педагогіки та психології.

Самостійні роботи практикантів можуть бути реферативними, науково-методичними, дослідженнями по розробці хімічного експерименту та ін. Бажано, щоб роботи, які виконують практиканти, були не тільки реферативними. Дуже важливим є проведення протягом практики педагогічного спостереження з обраної теми та організація найпростішого методичного експерименту. При цьому студент накопичує факти, які потім оформляє відповідним чином.

Наприклад для науково-методичної розробки теми "Чудеса без чудес" можна використати велику кількість літератури з теми, перевірити всі демонстраційні досліди, уточнити оптимальні умови їх реалізації.

Важливо, щоб при повідомленні своєї самостійної роботи практиканти показали, що вони не тільки знайомі з учбово-методичною літературою з даного питання, але й спроможні викласти самостійно здобуті факти.

Науково-методичну роботу щодо складення картотеки постановки хімічних дослідів на уроках з усіх тем якого-небудь класу (у відповідності з матеріалом нових програм і підручників можна виконувати колективно.

Необхідно приділяти увагу самостійним роботам експериментального характеру, а також роботам, які пов'язані з конструюванням і виготовленням саморобних приладів з хімії. У процесі виконання цих робіт студенту доводиться виявити ряд учбових задач, які можна розв'язати за допомогою того чи іншого досліду. Він знайомиться з науковою та методичною літературою, щоб дізнатися про сучасний стан проблеми. Для школи важливими є також методичні розробки демонстраційних дослідів кількісного характеру з різних тем („Термохімічні реакції”, „Розчини” та інші).

Можна виконувати експериментальні роботи дослідного характеру. Наприклад, провести дослідження питання – які каталізатори припустимі та доступні для одержання однієї і тієї ж речовини в шкільних умовах.

В своїх роботах студенти можуть дослідити причину невдач при виконанні багатьох демонстраційних дослідів на уроках: не завжди випадає осад кремнієвої кислоти при взаємодії хлоридної кислоти з силікатом натрію, не злітають мильні бульбашки, наповнені воднем з газовідвідної трубки, досліди з реакцією срібного дзеркала, взаємодією сірки з залізом, Результати експериментальних робіт студентів у дослідженні перебігу цих реакцій дозволять рекомендувати оптимальні умови проведення демонстраційних дослідів пізнавального характеру.

10.1. Методика виконання науково-дослідної роботи студентів-практикантів

Студенти вибирають тему науково-дослідної роботи добровільно, при цьому консультуються з керівниками педпрактики та використовують список рекомендованих тем.

Після завчасної консультації вони повинні самостійно підібрати матеріал, систематизувати його згідно з досвідом школи (з обраної теми) або проводять експериментальну роботу в школі чи лабораторіях університету. Всі матеріали перевіряються керівниками. При оформленні самостійних робіт студенти складають повний список використаної літератури, обробляють результати спостережень, узагальнюють їх, формулюють висновки, відмічають ступінь і форми пристосування їх до школи. До роботи докладають якщо необхідно, колекції, графіки, сконструйовані чи діючі прилади та інше.

Всі матеріали наукової роботи з методики викладання хімії передаються груповим керівникам на факультеті для обладнання кабінету методики викладання хімії та оформлення підсумкової виставки з педагогічної практики.

Про результати проведених досліджень студенти доповідають на засіданнях спеціальних кафедр. Кращі роботи оформлюють у вигляді доповіді на заключній конференції з педпрактики.

10.2. Зразок тематики індивідуальних завдань, рекомендованих для виконання студентами-практикантами у науково-дослідної роботи

1. Формування основ діалектико – матеріалістичного світогляду учнів у процесі вивчення хімії.
2. Виховання учнів у процесі вивчення хімії в середній школі.
3. Естетичне виховання учнів на уроках і позакласних заняттях з хімії.
4. Шляхи та засоби вирішення пізнавальних загальноосвітніх завдань при вивченні хімії.
5. Розвиток в учнів інтересу до хімії.
6. Техніка підготовки учнів у процесі викладання хімії.
7. Самостійна робота учнів на уроках з хімії та позакласний час.
8. Методика вивчення окремих тем шкільного курсу хімії.

9. Використання технічних засобів на уроці хімії.
10. Контроль і його організація в учбовому процесі.
11. Створення проблемної ситуації при викладенні нового матеріалу.
12. Застосування елементів програмування при вивченні хімії
13. Міжпредметні зв'язки в процесі вивченні хімії.
14. Роль міжпредметних зв'язків у формуванні світогляду учнів.
15. Методичні розробки учбових екскурсій на хімічні заводи.
16. Поєднання колективних форм роботи з груповим та індивідуальним підходом до учнів.
17. Співвідношення експериментальних і роздрукованих задач у процесі вивчення хімії.
18. Поєднання хімічного експерименту з різними засобами наочності на уроках при вивченні основних хімічних виробництв.
19. Методичні розробки кількісного експерименту в учнівських дослідах і демонстраціях учителя по темах: „Термохімічні реакції”, „Розчини”, „Теорія електролітичної дисоціації” та ін.
20. Методичні розробки деяких складних для виконання дослідів з хімії.
21. Методика вирощування кристалів на заняттях хімічного гуртка.
22. Методи підвищення ефективності уроків з хімії.
23. Розвиток в учнів навиків самостійної роботи при вивченні хімії.
24. Розвиток політехнічного кругозору на уроках хімії.
25. Формування практичних умінь і навиків у процесі навчання хімії.
26. Використання хімічного експерименту та інших засобів наочності при урахуванні знань, умінь і навиків учнів.
27. Розвиток пізнавальної активності учнів на уроках хімії.
28. Відображення сучасних досягнень хімії та хімічної промисловості в курсі хімії середньої школи.
29. Особливості методики вивчення основних класів неорганічних сполук у середній школі.
30. Особливості методики вивчення періодичного закону і періодичної системи Д. І. Менделєєва.
31. Умови подолання труднощів при вивченні питання про хімічний зв'язок.
32. Використання дедукції при вивченні неметалів і металів.
33. Особливості вивчення полімерів у середній школі.
34. Вивчення найбільш важливих закономірностей управління хімічними реакціями на виробництві.
35. Розробка умов ефективного використання демонстраційного і лабораторного експерименту при вивченні хімії.

36. Формування в учнів понять про хімічну реакцію та хімічну рівновагу.
37. Розвиток просторових уявлень про будову молекул при вивченні органічної хімії.
38. Наукова організація праці вчителя хімії.
39. Еволюція питань про будову речовин у шкільному курсі хімії ХХ-го століття.
40. Роль узагальнюючих тем у різних підручниках.
41. Вивчення творчих біографій відомих та видатних вчених-хіміків як засіб виховання в учнів поваги до праці та науки.
42. Структура екологічного виховання учнів у процесі вивчення хімії.
43. Розробка учбових проблем (на прикладі певної теми шкільного курсу хімії).
44. Система учбових проблем по темі „Хімічний зв'язок. Будова речовини ”.
45. Система учбових проблем по темі „Ароматичні вуглеводи”.
46. Проблеми завдання з хімії з між предметним змістом.
47. Взаємозв'язок методів навчання хімії з методами хімічної науки.
48. Методика використання на уроці розповіді задачі з хімії.
49. Методика розв'язання хімічних задач з надлишком і нестачею даних.
50. Методи вивчення кількісних понять в хімії.
51. Використання технічних засобів навчання для контролю результатів вивчення хімії.
52. Розробка завдань для самоконтролю учнів (з будь-якої теми шкільного курсу хімії).
53. Розробка та обґрунтування модульного навчання (з будь-якої теми шкільного курсу хімії).
54. Розробка та обґрунтування опорних схем при узагальненні учбового матеріалу (з будь-якої теми шкільного курсу хімії).
55. Методичні вимоги до сучасного підручника з хімії.
56. Структуризація хімічного аналізу та визначення на його основі мети уроку.
57. Проблема удосконалення уроку в досвіді передових учителів.
58. Розробка та обґрунтування програми хімічного гуртка з вибраної теми.
59. Відбір та обґрунтування завдань для шкільного стану хімічної олімпіади.
60. Розробка та обґрунтування змісту та організації хімічного КВД для учнів VIII – XII класів.
61. Методика організації позакласної роботи з природоохоронної тематики.
62. Аналіз змісту факультативного курсу „ Будова та властивості органічних речовин”, його зв'язок з основною програмою.
63. Методичні варіанти вивчення поняття про суть електролітичної дисоціації речовин.

64. Методичні варіанти формування поняття про іонні реакції; засоби наочності.
65. Використання модулювання при формуванні та розвитку понять про будову речовини.
66. Формування та розвиток понять „валентність” і „ступінь окиснення” в курсі органічної хімії.
67. Взаємозв'язок понять „речовина” і „хімічна реакція” при вивченні теми „Підгрупа карбону”.
68. Формування та розвиток понять „гідроксиди” в курсі середньої школи.
69. Методика розкриття генетичного зв'язку між органічними речовинами.
70. Методика вивчення просторової ізомерії в темі „Ненасичені вуглеводи”.
71. Методика вивчення ізомерії положення кратних зв'язків в темі „Ненасичені вуглеводи”.
72. Вивчення взаємного впливу атомів у молекулах органічних речовин у курсі органічної хімії.
73. Методика формувань практичних умінь при виконанні хімічного експерименту в темі „Початкові хімічні поняття”.
74. Обґрунтування системи хімічних дослідів в темі „Початкові хімічні поняття”.
75. Система контрольних завдань при вивченні хімічного зв'язку та їх обґрунтування.
76. Вивчення досвіду проведення масових позакласних заходів (вечорів, конференцій, симпозіумів) з учнями по творчості Д.І. Менделєєва та періодичного закону.
77. Підбір дослідів до теми „Періодичний закон і періодична система хімічних елементів Д.І. Менделєєва”.
78. Систематизація і узагальнення знань про хімічну реакцію в шкільному курсі хімії.
79. Методичні дослідження В.Н. Верховського з техніки лабораторного експерименту.
80. Методика попередження та усунення неуспішності учнів з хімії.
81. Використання комп'ютерної техніки при вивченні хімії.
82. Вдосконалення використання технічних засобів навчання в учбовому процесі з хімії.
83. Організація лабораторного хімічного практикуму в школі.
84. Елементи екологічних знань у курсі середньої школи та їх використання в учбовому процесі.

85. Інтенсифікація учбового процесу з хімії в умовах шкільного хімічного кабінету.
86. Методика розв'язання експериментальних задач з хімії.
87. Розробка і використання модульного навчання в хімії.
88. Застосування теоретичних знань з хімії при вивченні конкретних тем.
89. Методика використання публіцистичної та науково-популярної періодики при вивченні хімії в середній школі.
90. Система завдань і вправ для закріплення та удосконалення знань (з конкретної теми курсу хімії в середній школі).
91. Використання дидактичних ігор на уроках хімії.
92. Підсилення самостійності учнів як важливий фактор інтенсифікації уроку хімії.
93. Обґрунтування місця поняття „моль - одиниця кількості речовини” в курсі середньої школи і методичні варіанти його вивчення.
94. Узагальнення знань учнів з неорганічної хімії.
95. Узагальнення знань учнів з органічної хімії.
96. Методика формулювання основних понять хімії високомолекулярних сполук у середній школі.
97. Система екологічних і хіміко-технологічних понять у хімічній освіті.
98. Методика вивчення основ енергетики хімічних реакцій.
99. Системно-структурний підхід до побудови методики навчання хімії.
100. Системно-структурний підхід до побудови курсу хімії.

XI. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

11.1. Психолого-педагогічна характеристика учня

Об'єктивні дані: прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, клас, фах батьків, кількість дітей у родині, побутові умови, матеріальний стан сім'ї.

1. Успішність (перевага оцінок, за 12-ти бальною шкалою, 10-12, 7-9, 4-6; вчиться ледве на 4-6, не встигає 1-3).
2. Здібності до учбової роботи (швидко опановує учбовий матеріал, добре обмірковує, як запам'ятовує).
3. Становлення до навчання:
 - Старанність (чи вміє працювати організовано, ретельно, сумлінно).
 - Зацікавленість до навчання (вчиться з інтересом, без інтересу, проявляє інтерес до окремих учбових предметів (вказати які)).
4. Навички учбової роботи (вміє працювати з учбовим матеріалом, як засвоює його: зубрить чи заучує з порозумінням, чи вміє скласти, план, конспект та ін.

Характеристика інтелектуального розвитку

1. Загальний інтелектуальний розвиток (кругозір і начитаність).
2. Кмітливість (чи вміє швидко орієнтуватись в оточуючому середовищі, правильно враховувати обставини, знайти вихід із скрутного становища та інше).
3. Розвиток мови (багатство та виразність мови, вміння передати словами свою думку).

Праця.

1. Становлення до праці (чи має хист до праці, працює сумлінно).
2. Робочі навички та вміння. Слід приділяти увагу всім видам праці – праця в майстернях, на виробництві, а також – побутова та суспільно-корисна.

Схильність та інтереси

1. Інтереси (перелічити все, що цікавить учня: техніка, малювання, музика, спорт та інше, особливо підкреслити те чим займається серйозно).
2. Читання (що і як читає: науково-популярну літературу, художню чи переважно розважальну, байдужий до читання, захоплюється читанням).

Дисциплінованість

1. Загальна характеристика поведінки (поводить себе спокійно, стримано, організовано або виявляє надмірну рухливість, моторний, непосидючий, здатний затівати сварку та бійку).
2. Виконання вимог дорослих (виконує охоче, залюбки, виконує з примусу, в міру змушення, часто відмовляється виконувати).

Суспільна направленість і активність

1. Відношення до справ колективу (допомагає їх інтересам).
2. Інтерес до громадського життя батьківщини (читає газети, слухає радіо, обговорює події в суспільстві з учнями та вчителями).
3. Виконання громадських обов'язків (відношення)
4. Становище в колективі (користується повагою, авторитетом серед учнів, визначення цього відношення).

Особливості характеру

Яскраво виражені позитивні та негативні риси характеру: організованість, товарицькість, наполегливість, егоїзм та інше.

Висновки

На яку сторону виховання слід звернути увагу (в навчанні, загальному розвитку, моралі); що необхідно особливо врахувати при індивідуальному підході до учня; які заходи бажано вжити з боку школи, сім'ї з метою педагогічної профілактики.

11.2. Психолого-педагогічна характеристика класного колективу

Характеристика класу важлива підмога в роботі класного керівника, тому що допоможе педагогу зробити свою діяльність прогнозованою. Вона включає наступні відомості:

1. Загальні відомості про клас та історію його формування: віковий та статевий склад, початок його формування (початкова школа, п'ятий клас), шляхи входження в колектив нових учнів.
2. Характеристика інтересів учнів: сформованість пізнавальної мотивації учнів, ставлення учнів до навчання, навчальних предметів.
3. Характеристика інтелектуальних умінь і здібностей учнів: рівень працездатності, активності, самостійності учнів класу в навчальній діяльності; здатність або нездатність працювати з підручником, додатковою науковою і довідковою літературою; ступінь розвиненості інтелектуальних умінь; активність учнів класу в позашкільній діяльності за інтересами.
4. Організаційна структура класного колективу: етап розвитку колективу; характерні ознаки розвитку; особливості діяльності активу класу, його роль у формуванні та зміцненні колективу; діяльність органів самоврядування; стан взаємин між активом, органами самоврядування та учнями між собою; лідери та ізольовані в колективі, причини їхнього поділу; вплив лідерів на діяльність інших учнів; мікрогрупи у колективі, причини об'єднання учнів у групи (за інтересами, за місцем проживання, за здібностями, за особистими якостями); напрямки і форми зв'язку класного колективу із загальношкільним.
5. Рівень морально-духовного розвитку колективу: рівень сприйняття загальнолюдських цінностей; особливості вияву почуттів; рівень захищеності особистості; сформованість вмінь і навичок у моральній поведінці; наявність суспільної думки з найбільш важливих питань; рівень розвитку критики та самокритики; згуртованість колективу.
6. Рівень трудового виховання: ставлення учнів до праці (громадської діяльності); рівень сформованості соціально-психологічної готовності до праці; сформованість вмінь і навичок у сфері трудової діяльності; проф-орієнтація учнів.
7. Характеристика психологічного клімату в колективі: відкритість, закритість, тривожність учнів класу; який настрій, переживання, емоції переважають у класі; ступінь конфліктності учнів класу, її причини; характер взаємовідносин учнів один з одним та з учителями.
8. Визначення завдань виховної роботи класного керівника та педагогічного колективу школи в роботі з класом: стисла характеристика результатів діагностики учнів класу; визначення позитивних якостей колективу, що потребують подальшого розвитку та підтримки; визначення негативних якостей колективу, що потребують корекції.

XII. КЕРІВНИЦТВО ПЕДАГОГІЧНОЮ ПРАКТИКОЮ

Відповідальність за проведення та організацію педагогічної практики покладається на ректора університету.

Керівник виробничої практики університету виконує обов'язки щодо організації педагогічної практики у відповідності з посадовою (службовою) інструкцією.

Декан факультету разом із кафедрою педагогіки призначає факультетського керівника практики. Керівництво педпрактикою здійснює безпосередньо груповий керівник практики.

Факультетськими та груповими керівниками повинні бути викладачі університету з досвідом педагогічної роботи зі спеціальності.

12.1. Обов'язки керівників педагогічної практики

12.1.1 Обов'язки факультетського керівника практики:

- забезпечує планування, організацію та облік результатів практики на факультеті, складає загальнофакультетський план, графік проведення практики;

- налагоджує зв'язок з базами практики, розподіляє студентів з місцями практики та оформлює документи до сплати керівникам практики учбових закладів;

- проводить учбово - методичні конференції, організовує виставки з питань практики;

- вносить пропозиції щодо удосконалення практики, бере участь у роботі кафедри, де обговорюються питання педагогічної практики студентів;

- контролює роботу групових керівників практики, адміністрації та викладачів учбових закладів по керівництву практикою, вибірково відвідує уроки та інші заходи студентів, вживає заходи щодо усунення недоліків в організації практики;

- організовує проведення заліку з практики;

- складає загальнофакультетський звіт про підсумки педагогічної практики і подає його декану факультету.

12.1.2. Обов'язки групового керівника практики:

- разом із керівником учбового закладу розподіляє студентів по класах (групах), а з викладачем предмету – теми уроків і позакласних занять між студентами-практикантами;

- допомагає разом із викладачем кафедри педагогіки студентам скласти індивідуальний план на весь період практики, визначає обсяг і зміст учбових, позакласних занять, заходів по класному керівництву і психолого-педагогічному вивченню колективу класу (учбової групи) або учня, затверджує індивідуальні плани роботи практикантів;

- забезпечує проведення уроків і позакласних занять, консультує студентів при підготовці до уроків, позакласних занять з предмету, перевіряє, затверджує їх плани і конспекти, буває присутнім на уроках і позакласних заняттях, аналізує та оцінює їх, контролює виконання індивідуальних планів роботи студентів;

- збирає та аналізує документацію студентів, складає звіт з підсумками практики і подає факультетському керівнику;

- бере участь у настановній і підсумковій конференціях з педпрактики в університеті, а також у нарадах, які проводяться керівником учбового закладу;

- бере участь у проведенні заліку з практики і разом з викладачем педагогіки та психології виставляє загальну оцінку.

12.1.3. Обов'язки викладача педагогіки (за ним закріплюється біля 25 студентів):

- здійснює методичне керівництво педпрактикою студентів, консультує їх з актуальних питань виховання;

- разом із класним керівником планує учбово-виховну роботу практикантів з учнями;

- відвідує уроки і позакласні заняття практикантів, допомагає їм у підготовці та проведенні їх, оцінює ці заняття разом з груповим керівником;

- допомагає студентам у вивченні індивідуальних особливостей учнів;

- бере участь у настановній і підсумковій конференціях з педпрактики, а також у нарадах, які проводить керівник учбового закладу;

- бере участь у проведенні заліку з практики та виставленні загальної оцінки, у складенні звіту факультетського керівника з педпрактики.

12.1.4. Обов'язки викладача психології (до нього прикріплюють біля 50 студентів):

- розробляє завдання по психолого педагогічному вивченню колективу учнів та окремих учнів;

- відвідує (вибірково) уроки і позакласні заходи практикантів, бере участь в їх аналізі;

- керує роботою студентів щодо вивчення особи і колективу учнів та виконанням інших завдань з психології, які передбачені програмою практики;

- бере участь у настановній і підсумковій конференціях з педпрактики, а також у нарадах які проводить керівник учбового закладу;

- бере участь у проведенні заліку з практики і виставленні загальної оцінки.

Кафедра педагогіки та психології:

- здійснює учбово-методичне керівництво педагогічною практикою студентів;

- призначає керівників практики;

- разом із спец кафедрами і деканатами факультетів складає програму та іншу документацію з педпрактики;

- скликає наради факультетських керівників і керівників учбових закладів з питань педагогічної практики;

- узагальнює досвід організації та проведення педагогічної практики і вносить пропозиції щодо її вдосконалення;

- забезпечує студентів необхідними посібниками та літературою з педпрактики педагогіки, психології;

- бере участь в організації та проведенні учбово-методичних конференцій і виставок з практики.

Спеціальні кафедри:

- бере участь в організації та проведенні педпрактики;
- виділяють групових керівників практики;
- здійснюють контроль за роботою групових керівників, беруть участь у настановній і підсумковій конференціях з практики;
- забезпечують студентів необхідними посібниками та літературою зі спеціальності.

12.2. *Обов'язки організації учбового закладу (бази практики) і викладачів*

12.2.1. Обов'язки керівника учбового закладу або його замісника з учбової роботи:

- забезпечує нормальні умови проходження педагогічної практики, проводить роботу з викладачами, обслуговуючим персоналом і учнями з питань наступної практики;

- знайомить студентів з учбовим закладом, складом викладачів, документацією, учбово-виробничою базою (кабінетами, майстернями, бібліотекою та ін.), з загальною постановкою учбово-виховної роботи, дає можливість практикантам бути присутніми на уроках, педагогічній раді, предметних комісіях, батьківському комітеті, знайомить з планами їх роботи;

- разом з груповим керівником практики прикріплює студентів до класів (груп);

- відвідує вибірково уроки та позакласні заходи студентів - практикантів і бере участь в їх обговоренні;

- підсумовуючи досвід, вносить пропозиції щодо узагальненню педпрактики;

- скликає нараду з підсумками педпрактики в учбовому закладі і, можливо, бере участь у підсумкових конференціях в університеті.

12.2.2. Обов'язки викладача учбового закладу:

- знайомить прикріплених до нього студентів з планом учбово виховної роботи, проводить відкриті уроки і позакласні заняття, організовує їх обговорення;

- разом з груповим керівником практики намічає і розподіляє між студентами уроки і позакласні заходи з предмету;

- консультує студентам у підготовці їх до проведення уроків;

- допомагає студентів в проведенні практичних і лабораторних занять та ін.

- дає характеристику студентам і оцінку їх учбово-виховної роботи;

- бере участь у нарадах, які проводить керівник учбового закладу з педпрактики, а також, по можливості, у підсумковій конференції в університеті.

12.2.3. Обов'язки класного керівника:

- знайомить студентів зі складом учнів класу (групи), з їх особовими справами, успішністю, відвідуванням, поведінкою, основними виховними завданнями та планом всієї роботи;

- допомагає студентам намітити виховні завдання, які необхідно вирішити в ході практики, консультує їх при складенні плану виховної роботи, затверджує і контролює виконання цього плану;

- визначає учнів, на яких практикантам необхідно скласти психолого-педагогічні характеристики, вибірково буває присутнім на самостійних позакласних заходах студентів і бере участь в їх обговоренні;

- залучає студентів до поточної роботи класного керівника (чергування, відвідування учнів у дома, бесіди з батьками та інше).

- дає характеристику студентам, оцінку їх виховної роботи;

- бере участь у нарадах, які проводить керівник учбового закладу з педпрактики, а також, по можливості, у підсумковій конференції в університеті.

12.2.4. Обов'язки організатора позакласної роботи (зам директора з учбово-виховної роботи):

- знайомить студентів з планом виховної роботи учбового закладу;

- допомагає студентам у плануванні та проведенні позакласних виховних заходів;

- допомагає класним керівникам в організації та проведенні роботи зі студентами;

- відвідує (вибірково) позакласні заходи, які проводять студенти, бере участь в їх обговоренні;

- бере участь у нарадах, які проводить керівник учбового закладу з педпрактики, а також, по можливості, у підсумковій конференції в університеті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванченко П. А., Пресняк Н. Т. Методические указания по педагогической практике для студентов химического и биологического факультетов. – Одесса: ОГУ имени И. И. Мечникова, 1987, 48 с.
2. Кадыгроб Н. А., Кукосян О. Г., Дегтерив Е. Д. Организация и проведение педагогической практики студентов университетов. Методические указания. – М.: Изд-во МГУ, 1986, 32 с.
3. Тарантей В. П. и др. Педагогическая практика студентов. – Минск: Университетская, 1991, 204 с.
4. Педагогічна практика студентів. За ред. проф. А. Д. Бондаря. – К.: Вища школа, 1972, 252 с.
5. Розов В. К., Морозова В. С., Белозерцев Б. П., Абдуллина О. А. Педагогическая практика. – М.: Просвещение, 1981. 159 с.
6. Абдуллина О. А., Загрязнина Н. Н. Педагогическая практика студентов. – М.: Просвещение, 1989, 173 с.
7. Карпюк И. А., Учитель-стажер в школе. – Минск: Университетская, 1987, 94 с.
8. Сурков Ю. В. Содержание и организация педагогической практики. Метод. пособие. Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1982, 31 с.
9. Анненкова І. П. Методика виховної роботи. Курс лекцій. – Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова. Астропринт, 2005, 142 с.
10. Анненкова І. П. Практикум з методики виховної роботи. – Одеса: Астропринт, 2006, 92 с.
11. Задорожний К. Н. Сучасний урок хімії. – Харків.: Основа, 2005, 209 с.
12. Задорожний К. Н. Сучасний урок хімії у 8 класі. – Харків: Основа, 2005, 143 с.
13. Задорожний К. Н. Сучасний урок хімії у 11 класі – Харків: Основа, 2005, 209 с.
14. Чигрик В. П. Организация учебной и внеклассной работы по химии. Уфа.: Башкирское книжное из-во, 1990, 87 с.
15. Резніченко В. М. Готуючись до уроку хімії. - Харків: Основа, 2005, 110 с.
16. Педагогічна практика: Навч.-метод. посібник. За ред.. А. А. Сбруєвої, О. Г. Козлової. Вид. 3-є, доп. і перероб. – Суми: Сумський ДПУ, 2007.
17. Посібник для студентів з педагогічної практики. Збірник статей. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1968, 110 с.
18. Васильев К. И. Педагогическая практика студентов в школе. Сборник статей. - Воронеж: 159 с.

19. Наумченко И. А. Система практической подготовки молодого учителя.- Саранск: Мордовское книжное из-во, 1972, 262 с.
20. Педагогическая практика в университете. Тематич. сборник статей. - Саранск: МГУ, 1977, 187 с.
21. Педагогическая практика в системе подготовки будущих учителей. Сборник научных трудов. - М.: 1987,138 с.